

Ορθῶς δὲ τοῦτο τὸ «τί» μένει τῷ ἐγὼ ὅλως ἀποκεκρυμμένον τῇ κυρίως εἶναι· διότι τὸ ἐγὼ καταγίγνεται μόνον περὶ τοῦτο, ὅπερ προέπταται αὐτῷ, φαινόμενον.

Τὸ φαινόμενον δὲ τοῦτο δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὸ ἐγὼ οὔτε δι' αἰσθητικότητος, διότι ἡ αἰσθητικότης δεικνύει αὐτῷ μόνον ἀναφοράς, οὔτε διὰ νοῦ, διότι ὁ νοῦς κατέργάζεται μόνον τὰς παραστάσεις αὐτοῦ (§ 331) (πρβλ. Werdermann, Kurze Darstellung der Philosophie, S. 3, 143—144).

234. Τὸ ποδγυα καθ' ἑαυτὸ ἄγνωστον παρίσταται ως ἡ ἄγνωστος ποσότης χ ἐν τῇ μαθηματικῇ.

Τὸ παρατηρητέον περὶ τῶν δύο τούτων ἀγνώστων χ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς μαθηματικῆς.

Τὸ ἄγνωστον δὲ τοῦτο «τί» εἶναι ως ἡ ἄγνωστος ποσότης χ ἐν τῇ μαθηματικῇ· τὸ ἄγνωστον δὲ τοῦτο χ ἐν μὲν τῇ μαθηματικῇ ἀποδεικνύεται, ἐν δὲ τῇ φιλοσοφίᾳ οὔ.

'Αλλ' ως ἐν τῇ μαθηματικῇ τὸ ἄγνωστον τοῦτο χ θὰ ὑπῆρχεν ἀναμφιβόλως καὶ εἰ μὴ ἀπεδεικνύετο, οὕτω καὶ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ περὶ μὴ ἀποδεικνύμενον ἀναμφιβόλως ὑπάρχει. Η ὑπαρξίας αὐτοῦ εἶναι ἐπιβεβλημένη τῷ νοεῖν τοῦ ἐγώ. Διὸ τὸ ἐγὼ ἀναγκαζόμενον ὑπὸ τῆς ἀναλλοιώτου ἰδιότητος τοῦ ἑαυτοῦ νοεῖν τίθησι τοῖς φαινομένοις ὑποκείμενα, ἐν οἷς αὐτὰ ἐμπεπήγασιν, οὐσίας, ἐξ ὧν αὐτὰ προέρχονται. 'Επειδὴ δ' αὗται αἱ οὐσίαι δὲν γιγνώσκονται ἀλλ' ὑποτίθενται μόνον σημειοῦνται διὰ τοῦ ὀνόματος νοούμενα (§ 193.)

Τὸ νοούμενον βεβαίως εἶναι ὅντως οὐσία, ἀλλ' ως μὴ γιγνώσκομένη ἀλλ' ὑποτίθεμένη δὲν ἐπιτρέπεται μεταφυσικῶς νὰ ἀναγνωρισθῇ ως τοιαύτη. Εἰ τὸ νοούμενον τοῦτο ἀνεγνωρίζετο ως οὐσία, ἡ ἡμετέρα ἐποπτεία θὰ εἴξετείνετο δι' αὐτοῦ εἰς τὴν πραγματικότητα. Διὸ τὸ νοούμενον χρησιμεύει μόνον ως ἀπλὴ τις μεθοριακὴ ἔννοια, ὑφ' ἧς περιορίζεται μόνον ἡ ἀντιποίησις τῆς αἰσθητικότητος, ὅτι μόνον τὸ αἰσθητὸν φαινόμενον θὰ ἦτο τὸ πᾶν.

Ἡ αἰσθητικότης ὃν δὲν εἶνε μὲν ὄντως τὸ πᾶν, εἶνε δῆμως οὐ μόνον τὸ πρῶτον ἀλλὰ καὶ τὸ μόνον, διὸ οὐ ἀποκαλύπτεται τῷ ἐγῷ τὸ κεχρυμμένον ἀντικείμενον οὐκεγῷ (πρᾶλ. Herm. Wolff, Specul. und Philos. II. S. 193).

235. Ἀπόδειξις, ὅτι τὸ οὐκεγῷ εἶναι διπλοῦν τὴν φύσιν.

Διὰ τῆς ἐσωτερικῆς σὲ καὶ τῆς ἔξωτερικῆς αἰσθήσεως τοῦ ἐγῷ ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ οὐκεγῷ εἶναι διπλοῦν τὴν φύσιν, ἐάν δ' εἶνε τοιοῦτον καὶ τὴν ὑπόστασιν, τὸ ὑπόκειμενον, τὴν οὐσίαν, ὁψόμεθα. Τὸ ἐγῷ δὲ ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ καὶ τῶν γνωστικῶν αὐτοῦ μέσων νοεῖ τὸ χ : τὸ ἀγνωστον «τι» διπλοῦν· ἐν μὲν τῇ ἔξωτερικῇ αἰσθήσει ὡς «τι» ἐκτεταμένον, ἐκτατόν, χῶρον τριχῆ διαστατὸν κατέχον, ἐν δὲ τῇ ἐσωτερικῇ ὡς «τι» νοοῦν, νοητικὸν (§§ 98—100). (πρᾶλ. Fr. Kirchner, Met. S. 217.—H. Ritter, Log. u. Met. Bnd. I. §. 185. S. 270—274. §. 186. S. 274—7. §. 187. S. 277—290). Τὸ ἐγῷ δὲν δύναται νὰ νοήσῃ ἄλλας οὐσίας ἢ τοιαύτας, αἱ ὄποιαι ἀναφέρονται ἐπὶ χῶρον ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ τοιαύτας αἱ ὄποιαι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐσωτερικήν αὐτοῦ αἰσθήσιν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ οὐσία ἀμφοτέρων τῶν ἐμφανίσεων τούτων εἶναι ἀγνωστος (Fr. Körner, Der Menschengeist, I. S. 4—5. —B. Carneri, Empfindung und Bewusstsein S. 12)· καλεῖ τὴν βάσιν τοῦ μὲν παριστῶντος ἔαυτὸν ἐν τῇ ἔξωτερικῇ αἰσθήσει αὐτοῦ ὡς «τι» ἐκτεταμένον· ἐν χώρῳ καὶ κατέχον ἐν αὐτῷ ωρισμένην θέσιν ψ (: ὕλην), τοῦ δὲ δηλοῦντος ἔαυτὸν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αἰσθήσει ὡς «τι» νοοῦν χ (= πνεῦμα). (§§. 21—24). (πρᾶλ. Heinrich Ritter, Abriss der philos. Log. S. 55—56). Franz Hermsterhuis, Sophylus. Bnd. II. S. 24. 39. 43. 49. 50, καὶ Briefe über den Menschen und seine Verhältnisse, Bnd. I. S. 190. πρᾶλ. Rixner, Geschichte der Philos. Bnd. III. S. 241—242). — Herbart, Encyclop. S. 214)· καὶ ἐννοεῖ, ὑπὸ μὲν ὕλην, ἐπειδὴ τὸ ἔαυτὸν παριστῶν ὡς «τι» ἐκτὸς αὐτοῦ ἐκτεταμένον ἐν χώρῳ, μηδενίζει τὴν βούλησιν τοῦ ἐγῷ ζητοῦντος να-

καταλάβῃ τὸν αὐτὸν μετ' αὐτοῦ χῶρον, «τί» ἔχον τὴν ἴδιότητα ταύτην· ὑπὸ δὲ πνεῦμα, ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν αἰσθημάτων τὸ νοεῖν παρατηρεῖται τὸ ἐναργέστερον, «τί» ἔχον τὴν ἴδιότητα ταύτην: νοεῖν.

Τὸ δὲ σύνολον ἔκεινων μὲν καλεῖ κόσμον σωματικὸν ή ὄλιχόν, τοῦτον δὲ κόσμον πνευματικὸν ή βούλον.

236. Ἡ ὑπαρξίας τῶν δύο τούτων οὐσιῶν ἐπιβάλλεται τῷ ἐγώ ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦ νοεῖν αὐτοῦ.

Ἡ ὑπαρξίας δὲ τῶν δύο τούτων οὐσιῶν ἐπιβάλλεται τῷ ἐγώ ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦ νοεῖν αὐτοῦ· διότι ή ἐξωτερική αἴσθησις δὲν εἶνε ἐσωτερική, ή πλήρωσις χώρου εἶνε ἔτερόν τι ή νοεῖν, καὶ τὸ ἐν δὲν δύναται νὰ ἔξιγκτη τὸ ἔτερον, οὔτε νὰ ἀναχθῇ ἐπὶ τὸ ἔτερον (H. Ritter, Phil. Log. S. 45—50).

Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐμφανίσεις τῶν δύο τούτων βάσεων, ὑποστρωμάτων, εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι, δέον καὶ αὐταὶ αἱ βάσεις νὰ εἶνε τοιαῦται καὶ ἐπομένως ἐκ διαμέτρου διάφοροι, ὡς τοιαῦται δὲ νὰ φέρωσιν ἐκάστη ἕδισν ὅνομα, ἵνα μὴ γεννηθῇ γλωσσικὴ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πραγματικὴ σύγχυσις. Διὸ κατὰ τὴν σημασίαν, ήτις τῷ «ὑπάρχειν» δέδοται, τὸ μὲν ὑποτεθειμένον ὑποκείμενον τῇ ἐκτάσει καλεῖται ὄλη ή σῶμα, τὸ δὲ διατεθειμένον δὲ ὑποκείμενον τῇ νοούσῃ, νοητικῇ, οὐσίᾳ, ἐπειδὴ εἶνε ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ δι' ἴδειατέρου ὄνόματος, ἵνα μὴ γεννηθῇ γλωσσικὴ σύγχυσις, πνεῦμα.

Ως ὁ μαθηματικὸς δὲ ἐκ δύο ἀγνῶστων ποιοτήτων ὄνομάζει τὴν μὲν χ, τὴν δὲ ἔτεραν ψ, οὕτω καὶ δὲ φιλόσοφος ὄνομάζει τὸ μὲν πνεῦμα χ, τὴν δὲ ὄλην ψ.

Ἐκ τῶν εἰργμένων δὲ γίγνεται δῆλον, δτι δὲν δύναται οὔτε νὰ καταφαθῇ σύτε νὰ ἀποφαθῇ, ἐὰν ή βάσις, τὸ ὑπόστρωμα, τῶν δύο τούτων φαινούένων εἶνε μία καὶ ή αὐτὴ ήτοι ἐὰν τοῦτο τὸ ἀγνωστόν τι, ὅπερ ἀποκαλύπτει ἐκυρώ ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αἴσθησει ὡς νοοῦσαν, νοητικήν, οὐσίαν, παριστᾶ ή δύνηται νὰ παραστῆσῃ

έαυτὸν ἐν τῇ ἔξωτερικῇ ὡς ἔκτεταμένην καὶ τάνσπαλιν καὶ κατὰκολουθίαν ἐὰν τὸ χ εἶνε—τῷ ψ, καὶ τὸ ψ—τῷ χ (πρᾶλ. Chr. Thomasius. Log. § 25. 26). διότι τὸ ἐγώ δὲν δύναται νὰ γιγνώσκῃ πέρα τούτου οὐδέν. ὅτε μὴ γιγνῶσκον τὰς οὐσίας : οὔτε τὴν ψ=τὴν ὕλην, οὔτε τὴν χ=τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ ὑποτιθὲν αὐτὰς τοῖς φαινομένοις τούτοις. διότι τὸ ἐγώ δὲν γιγνώσκει τὰ πράγματα ἀμέσως τὶ αὐτὰ καθ' ἔαυτὰ εἶνε, ἀλλὰ μόνον ἐμμέσως ἐν ταῖς ἔαυτοῦ διαθέσεσιν, αἰσθήσεσι καὶ παραστάσεσι κατ' ἀναφορὰν πρὸς τινὰ αἰσθητότητα ὡς τὴν ἔαυτοῦ, (§ 10) (Körner, Der Menschengeist S. 4. 5. Lange, Gesch. des Mater. II. S. 423).

237. "Οτι ὑπάρχουσιν οὐσίαι ἀναμφίβολοι.

Σχῆματισμὸς θεωρητικός.

"Οτι ὑπάρχουσιν οὐσίαι εἶνε ἀναμφίβολον, ἐὰν ὑπάρχῃ τὸ ἐγώ, ἔκτὸς ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ τὸ ἐγώ (πρᾶλ. καὶ H. Wolff, Specul. u. Philos. II. S. 84. 236. Ueber den Zusammenhang unserer Vorstellungen mit Dingen ausser uns. S. 74. 75).

'Αλλὰ τὸ ὑπάρχειν σημαίνει, ὅτι τὸ ἐγώ εἶνε ἡναγκασμένον νὰ ὑποτιθῇ τοῖς φαινομένοις οὐσίας· καὶ ἄρα πᾶν ὅ, τι μόνον οὕτω δύναται νὰ νοηθῇ ὑπάρχει, οὐδεμίαν δ' ἄλλην σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἢ λέξις ὑπάρχειν (§§ 130—132), διότι οὐδεὶς θνητὸς δύναται νὰ ἀξιώσῃ νὰ ὑπερπηδήσῃ τὸν ἀνθρώπινον τρόπον τοῦ νοεῖν.

'Αλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει οὐδαμῶς λόγος, ἵνα τὸ ἐγώ θεωρήσῃ τὰ ὑποτεθειμένα ταῦτα ὑποκείμενα: τὸ χ καὶ τὸ ψ, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ὕλην, ὡς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ὑπάρχει δὲ λόγος βεβαίως ἵνα ὀνομάζῃ αὐτὰ διαφόρως, δέον νὰ ἴσχύωσιν ἐν τῷ ἀνθρώπινῳ νοεῖν ὡς δύο οὐσίαι διάφοροι ἀλλήλων (πρᾶλ. καὶ Werdermann, Kurze Darstellung der Philosophie in ihrer neuesten Gestalt. 1798. S. 148).

'Αλλὰ μὴ λησμονησάτω μηδεὶς, ὅτι μόνον κατὰ τὴν παράστασιν τοῦ ἐγώ, εἰ καὶ τὸν παραστατικὸν τοῦτον τρόπον δὲν λαμβάνει τὸ ἐγώ αὐθικρέτως, ἀλλ' εἶνε ἡναγκασμένον πρὸς τοῦτο ὑπότης φύσεως τοῦ ἔαυτοῦ νοεῖν.

'Ο γησθητοποιημένος δ' οὗτος τρόπος τοῦ ἐγώ, δι' οὗ αἰσθητο-

ποιεῖται καὶ δὴ μορφοποιεῖται πᾶν αἴσθημα, πᾶσα παράστασις καὶ πᾶσα ἔννοια καὶ αὐτὴ ἡ ἀφηρημένη εἶνε σχηματισμὸς τοῦ νοεῖν ἐμπεφυκώς αὐτῷ.

**238. Ἀναπόδεικτον. ὅτι τὸ πνεῦμα καὶ ἡ
ὕλη εἶνε ἐμφανίσεις μιᾶς καὶ τῆς
αὐτῆς οὐσίας.**

'Εκ τῶν εἰργμένων δὲ γίγνεται δῆλον, ὅτι οἱ φιλόσοφοι Spinoza (Ethik Propos. 8. Schol. 1), Drossbach. (Harmonie der Naturforschung und des Gemüths. 14—19), Stadel (Philosophie im Umriss. I. 1. 361), Frauenstädt (Der Materialismus. S. 109), Plank (Die Weltalter. I. 101), Cornill (Materialismus u. Idealismus, S. 73), Kirchner Fr. (Katech. der Psychologie, S. 111—2) καὶ ἄλλοι λαμβάνοντες τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ὕλην ὡς δύο τρόπους ἐμφανίσεως τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας (τοῦ Θεοῦ) διοξάζουσι δογματικῶς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀναποδείκτως (πρβλ. καὶ O. Flügel, Probleme der Philosoph. und ihre Lösungen. №. 17. S. 27). ὡς καὶ ὁ Kant (Crit. d. rein Vern. I Aufl. W. W. II. S. 288) καὶ ὁ I. H. Fichte (Anthropol. S. 21. 184. Psycholog. S. 34) διεσχυρίζομενοι, ὅτι δὲν βλέπουσιν οὐδεμίαν ἀντίφασιν ἐν τῇ ταυτότητι πνεύματος καὶ ὕλης καὶ μάλιστα ὁ τελευταῖος, ὅτι δὲν εἶνε οὐδαμῶς ἀντίφασις νὰ εἴπῃ τις, ὅτι «τὸ πνεῦμα εἶνε ἔγχωρον καὶ ἡ ὕλη νοεῖ» (πρβλ. καὶ Heinr. Bitter, Abriss der philosophischen Logik, S. 56—64. καὶ Logik und Metaph. I. §. 188. S. 290—305).

**239. Τὸ οὐκεγώ ἀντικείμενον τῆς τριπλῆς
γνωστικῆς δυνάμεως, ἐξ οὗ τριπλοῦ :
αἰσθητόν, ἴδαικικόν, νοητόν·**

αἰσθητόν)	=	αἰσθητόν
ἴδαικικόν)	=	
αἰσθητόν)	=	νοητόν
νοητόν.)	=	

Τὸ οὐκεγώ δὲ δύναται νὰ γένηται ἀντικείμενον τῆς τριπλῆς γνωστικῆς δυνάμεως.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ γνῶσις μίας ἑκάστης δυνάμεως δύναται· νὰ ἀποτελέσῃ σύνολον δύντων γνωρίζομένων κατά τινα δμοιόμορφον τρόπον, ἔχομεν τρία οὐκεγώ: τὸ αἰσθητόν, τὸ ἴδαινικόν καὶ τὸ νοητόν· καὶ τὸ μὲν αἰσθητὸν οὐκεγώ εἶνε ἀντικείμενον τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως, καὶ εἶναι ἐν μέρει μὲν παράστασις τοῦ ἐκτὸς τοῦ ἐγὼ κειμένου οὐκεγώ, ἐν μέρει δὲ τροποποίησις αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐγώ. (§ 232).

Τὸ οὐκεγώ δὲ τοῦτο γίγνεται αἰσθητόν, θεωρητὸν μόνον ὑπὸ τὰς μορφὰς τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, πρὸς δὲ εἶναι συνδεδεμένον πάντοτε ἀρρήκτως, εἰ καὶ παρίσταται μόνον ἐν διανοήματι.

Τὸ δὲ ἴδαινικόν οὐκεγώ εἶνε ἀντικείμενον τῆς ἐσωτερικῆς αἰσθήσεως· εἶναι δὲ παράστασις, ἀνταύγεια, ἀναπαραγωγή, ἀντικατοπτρισμός, εἰκὼν τοῦ αἰσθητοῦ οὐκεγώ· τὸ οὐκεγώ δὲ τοῦτο δύναται τις νὰ εἴπῃ. Ότι εἶναι καθαρὸν δημιούργημα τοῦ ἐγὼ καὶ δὲν εἶναι μὲν συνδεδεμένον πρὸς τὸν χῶρον, εἶναι δὲν κατ' ἀνάγκην πρὸς τὸν χρόνον.

Τὸ δὲ νοητὸν οὐκεγώ εἶναι ἀντικείμενον τοῦ νοῦ ἐποπτικοῦ καὶ θεωρητικοῦ· ἥτοι τὸ οὐκεγώ τοῦτο ἀποτελεῖ πᾶν δὲ τὸ νοῦς ὑποτίθησιν ὡς πραγματικὸν ὑπὸ τὰ δύο εἰρημένα οὐκεγώ.

Τὸ οὐκεγώ δὲ τοῦτο καίπερ μὴ αἰσθητὸν ἀλλ' ὑποθετὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ εἶναι, ὡς διοξάζεται, συνδεδεμένον πρὸς τὸν χῶρον καὶ πρὸς τὸν χρόνον, διότι ὁ χῶρος καὶ ὁ χρόνος εἶναι ἀπαραίτητος δρός τῆς ὑπάρξεως παντὸς ἀντικειμενικοῦ οὐκεγώ· αὐτὸς εἶναι τὸ καθ' ἑαυτὸν οὐκεγώ καὶ ἐπομένως ὡς τοιοῦτον εἶναι ἡ βάσις καὶ δὴ οὐσία ἀμφοτέρων αὐτῶν.

Αἱ οὐσίαι δὲ τοῦ οὐκεγώ ἀνήκουσιν ἀφ' ἐνὸς μὲν πρὸς τὸ αἰσθητόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸ νοητόν, καθ' ἣν περίπτωσιν τὰ δύο ταῦτα οὐκεγώ δὲν θεωροῦνται ὡς φιλὰ πλάσματα, ἀνευ πραγματικοῦ ἀντικειμένου, καθὰ θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ ἀπολύτου ἴδαινισμοῦ (§§ 126. 127. 317. 318).

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ἴδαινικὸν οὐκεγώ εἶναι παράστασις, ἀναπαραγωγή, ἀνταύγεια, ἀντικατοπτρισμός τοῦ αἰσθητοῦ οὐκεγώ, συμπεριλαμβάνει τὸ φιλοσοφεῦν ἐγὼ ἀμφότερα ὑπὸ μίαν ἔννοιαν καὶ ὄνομάζει αὐτὰ «αἰσθητὸν οὐκεγώ»· οὕτω δὲ έχει δύο οὐκεγώ: τὸ αἰσθητὸν καὶ τὸ νοητόν· καὶ τὸ μὲν αἰσθητὸν εἶναι τὸ σύνολον φαι-

νομένων, τὰ ὅποῖα παρίστανται τῷ ἐγώ ὡς πραγματικά πράγματα ἀλλὰ μὴ ὄντα τοιαῦτα, τὸ δὲ νοητὸν τὸ σύνολον νοούμενων ἢ πραγμάτων ὑφισταμένων καθ' ἑαυτὰ ἐκτὸς τῶν παραστάσεων τοῦ ἐγώ.

'Επειδὴ δὲ πάλιν τὸ αἰσθητὸν οὐκεγώ εἶνε φαινόμενον τοῦ νοητοῦ οὐκεγώ, τὸ ἐγώ συμπεριλαμβάνει τὰ δύο ταῦτα οὐκεγώ ὑπὸ μίαν ἔννοιαν καὶ ὄνομάζει αὐτὸν νοητὸν οὐκεγώ· οὕτω δὲ ἔχει μόνον ἐν οὐκεγώ, τὸ νοητόν· (πρᾶλ. καὶ Herm. Wolff, Speculation und Philos. 1878, II. S. 75—6).

240. Τί παραποτέον περὶ τοῦ νοητοῦ οὐκεγώ.

Αἰσθητόν, ψυχολογικόν, φαινόμενον οὐκεγώ.

Νοητόν, αὐθυπόστατον, δυνατότης καὶ βάσις τῆς πραγματικότητος τοῦ φαινομένου.

Τὸ ψυχολογικόν μυριοποίκιλον, τὸ νοούμενον ἀπλοῦν.

Τὶ νοητέον ὑπὸ νοητὸν οὐκεγώ.

. Τοῦτο δὲ τὸ οὐκεγώ, ὅπερ ὑφίσταται ὄντως καθ' ἑαυτὸν ἐκτὸς τοῦ ἐγώ, δέον νὰ διακριθῇ καλῶς τοῦ οὐκεγώ τοῦ εἰκονίζοντος αὐτό· διότι αὐτὸν δὲν εἶνε ἄλλο ἢ αὐταὶ αἱ διαθέσεις, αἰσθήματα, ἐποπτεῖαι τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων (§§ 219—221) ἐξηντικειμενικευμέναι καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἔχει τὴν ἑαυτοῦ ὄντότητα μόνον ἐν τῷ ἐγώ. 'Εντεῦθεν ἀδιαφιλονικήτως ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων οὐκεγώ· τὸ μὲν εἶνε ψυχολογικὸν φαινόμενον καὶ ὡς δημιουργημα τοῦ ἐγώ, τὸ δὲ νοούμενον μέν, αὐθυπόστατον, αὐθύπαρκτον δέ· ἀλλὰ τὸ ίον οὐκεγώ δημιουργεῖται ὑπὸ τοῦ ἐγώ διὰ τοῦ θου (πρᾶλ. H. Wolff, Specul. u. Philos. II. S. 209). Ψυχολογικὸν οὐκεγώ, αἰσθητὸν οὐκεγώ δὲν θὰ ὑπῆρχεν, εἰμὴ ὑπῆρχε πραγματικὸν οὐκεγώ: νοούμενον οὐκεγώ· διὸ τὸ μὲν ψυχολογικὸν οὐκεγώ δύναται νὰ ὄνομασθῇ φαινόμενον οὐκεγώ καὶ νὰ ἴσοδυναμῇ πρὸς τὴν πραγματικότητα, τὸ δὲ αὐθυπόστατον νοούμενον οὐκεγώ θὰ ἡδύνατο νὰ ὄνομασθῇ δυνατότης καὶ βάσις τῆς πραγματικότητος τοῦ φαινομένου.

Τὸ μὲν ψυχολογικὸν οὐκεγώ εἶνε μυριοποίκιλον, τὸ δὲ νοούμενον ἀπλοῦν.

Τὸ ψυχολογικὸν οὐκεγώ συγχέεται φυσιολογικῶς πρὸς τὸ πραγματικόν· διὸ λαμβάνεται ὑπὸ τοῦ μὴ φιλοσοφοῦντος καὶ μὴ ψυχολογοῦντος ὡς ὅντως οὐκεγώ: ὡς πραγματικόν, νοητὸν οὐκεγώ, καὶ δὴ ὡς κείμενον ἔκτὸς τοῦ ἐγώ οὗτως ὡς αὐτῷ φαίνεται.

Λοιπὸν ὑπὸ οὐκεγώ νοητὸν ἐννοεῖ τὸ σύνολον τῶν πραγματικῶν ὑπαρχουσῶν οὔσιῶν σωματικῶν τε καὶ πνευματικῶν ἥτοι ὄλικῶν τε καὶ ἀόλικων, ὃν τὸ ἐν ἐμφανίσει οὐκεγώ, τὸ φαινόμενον οὐκεγώ, εἶνε εἰκὼν (πρᾶλ. J. C. G. Weidermann, Kurze Darstellung der Philos. S. 140—149 πρὸς §§ 229—240 τῆς παρούσης διατριβῆς, καὶ Herm. Wolf Speculation und Philosophie, Bnd. II. S. 64—87).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

Κατάληψις τοῦ οὐκεγώ ὑπὸ τοῦ ἐγώ.

§§ 241—248.

241. Τὸ διεγεῖρον ἐν ἡμῖν τὰ αἰσθήματα εἶνε τὸ πραγματικὸν οὐκεγώ.

Ἡ διάθεσις εἶνε ἀποτέλεσμα ἀλληλεπιδράσεως ἐρεθισμοῦ τῶν αἰσθήσεων καὶ ψυχικῆς ἀντιλήψεως.

Τὸ προϊὸν τῆς ἀλληλεπιδράσεως ταύτης σημεῖα.

Τὸ διεγεῖρον δ' ἐν ἡμῖν τὰ αἰσθήματα εἶνε τοῦτο τὸ πραγματικὸν οὐκεγώ. Πῶς δ' ὅμως, αὐτοῦ ἐνὸς ὅντος ἀπλοῦ, αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ ἐφ' ἔκαστον τῶν ἡμετέρων αἰσθητηρίων ὄργάνων εἶνε ἀπειροι καὶ δὴ παρίσταται μυριοποίιλον, εἴρηται ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (§§ 9—16. 194. 197. 198).

Εἴρηται δ', ὅτι τὸ οὐκεγώ ἐπιδέχεται: ἀπὸ φύσεως καὶ τέχνης μυρίους τρόπους ὑπάρξεως καὶ δὴ ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη θέσις αὐτοῦ προξενεῖ καὶ ἀνάλογον διάθεσιν τῷ ἐγώ.

Πῶς δὲ ἐπιτυγχάνεται ἡ διάθεσις αὗτη τοῦ ἐγώ ὑπὸ τοῦ οὐκεγώ;

Ἡ διάθεσις δ' αὕτη καὶ δὴ τὸ αἰσθημα, τὸ μόνον στοιχεῖον τῶν ἀντιλήψεων, ἐποπτειῶν καὶ τῶν παραστάσεων (§§ 210. 220. 233)

είνε ἀποτέλεσμα ἀλληλεπιδράσεως ἐρεθισμοῦ τῶν αἰσθήσεων καὶ ψυχικῆς ἀντιλήψεως, ἀντικειμενικῶν φαινομένων καὶ ὑποκειμενικῶν ἀντιλήψεων (211. 261) μεσολαβούσης πάντοτε τῆς ἀπαρατήτου προσοχῆς (§ 79, 169) (πρβλ. Fr. Kirchner, Log. S. S. 57. Psycholog. S. 78. Heinr. Ritter, Log. und Metaph. Bnd. I. S. 181. 223—226. Heinr. v. Schöler, Kritik der wissensch. Erkenntniss. S. 141.—Enrico Morselli, il magnetismo animale (πρβλ. καὶ παρὰ v. Schöler, Kritik. S. 130-134).—J. Béclard, Physiologie, p. 1088).

Τὸ προϊὸν δὲ τῆς ἀλληλεπιδράσεως ταύτης είνε ψυχικόν τι συμβεβηκός χαρακτηριζόμενον μόνον ὡς σημεῖον συμβολίζον τὸ αἴτιον αὐτοῦ, τὸ φυσικὸν συμβεβηκός, τὸ ἔξωτερικὸν ἀντικείμενον.

Τὰ σημεῖα δὲ ταῦτα ἐρμηνευόμενα ὑπὸ τοῦ ἐγώ a priori παριστῶσι τὰ λεγόμενα σώματα, τὰ ἀντικείμενα τοῦ κόσμου, (πρβλ. Helmholtz, (Vorträge, II, S. 87-88.—Ο αὐτός, Handbuch der physiologischen Optik. p. 442. πρβλ. Leopold Besser, Was ist Empfindung. S. 13. Aug. Forel, Gehirn und Seele, S. 11. Anmerkung).

242. Τὰ σημεῖα ταῦτα δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν συγγένειαν ἢ ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἡμέτερα αἰσθήματα.

Τὰ ψυχικὰ δὲ ταῦτα συμβεβηκότα κατά τε τοὺς φιλοσόφους κατά τε τοὺς φυσιολόγους δὲν ἔχουσι πρὸς τὰ ἡμέτερα αἰσθήματα ἀπολύτως οὐδεμίαν συγγένειαν ἢ ἀναλογίαν (§§ 95. 207. 341). Διότι φυσικῶς θεωρουμένου τοῦ πράγματος, δὲν ὑπάρχουσιν οὐδαμῶς τόνοι καὶ χρώματα, ἀλλὰ μόνον κυματοειδῆς κίνησις τῶν ἀρόμων τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ αἰθέρος διαφόρου ταχύτητος, ἀποστάσεως καὶ διαθέσεως, ψυχολογικῶς δέ, αἰσθανόμεθα ἄλλους ἐρεθισμούς, οἵτινες φαίνονται ἡμῖν ὅτε μὲν ὡς γραμματὸι διαρκεῖας (τόνοι), ὅτε δὲ ὡς ἀκινητοῦσαι ἐπιφάνειαι (χρώματα).

Τὸ αὐτὸν δὲ συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ὄσφραίνεσθαι καὶ γεύεσθαι, ἐν οἷς ἀντιλαμβανόμεθα χημικῶν (τ. ἐ. μηχανικῶν) κινήσεων τῶν ἀτόμων ὡς ἴδιοτήτων πραγμάτων ἀκινητουσῶν.

Περαιτέρω δὲ ἡ ποιότης τῶν αἰσθημάτων δὲν ἔξαρτᾶται ἐκ τῆς ποιότητος τῶν ἀντικειμένων, ἀλλ᾽ ἀπὸ εὐθείας ἐκ τοῦ διεγηγερμένου νεύρου (πρβλ. Helmholtz, Physiologische Optik. S. 194. Vorträge, II. S. 52.—Ulrici, Leib und Seele S. 86. Fr. Kirchner, Metaphys. S. 218.—Psycholog. S. 78—9. Abicht, Philosophie der Erkenntniss. II. Theil. § 14. S. 369—370.—Viault et Jolyet, Φυσιολογία, σ. 774. E. Mach, Principien der Wärmlehre, S. 435. πρβλ. P. Volkmann, Von Denken und Sein, S. 10).

243. Τί παραποτέον περὶ τῆς σχέσεως τῶν δύο συμβεβηκότων: τῶν ψυχικῶν καὶ τῶν φυσικῶν.

Κατὰ τὰ ἐν §§ 95. 173 εἰρημένα κυρίως δύο αἰσθήματα, τὸ τῆς ὄρασεως λογικὸν καὶ τὸ τῆς ἀφῆς θογ., παριστῶσι τὸ φαινόμενον ὡς μονάδα, ὡς ἀτομον, ὡς ὅν ὅμοιον ἔαυτῷ.

Τὸ εἰκόνιον δὲ τὸ ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ὡς γίγνεται ἀντιληπτὸν ὑπὸ τοῦ ἐγώ διὰ τῶν δύο τούτων αἰσθήσεων δὲν δύναται παραβαλλόμενον πρὸς τὸ ἐμποιοῦν αὐτὸ φυσικὸν συμβεβηκός νὰ εὑρεθῇ ἔχον μαθηματικὴν ἢ πραγματικὴν ἀναλογίαν πρὸς αυτό, συγγένειαν ἢ οἰανδήποτε φυσικὴν σχέσιν, ἀτε ἔξηρτημένον ἐκ τῆς διεγέρσεως τῆς νευρίγης οὐσίας τῆς ὀπτικῆς συσκευῆς καὶ τῆς ὄρθης ἀντιλήψεως καὶ ἐρμηνείας αὐτῆς.

Τὸ εἰκόνιον τοῦτο εἶνε ὅλως ψυχολογικὸν φαινόμενον, εἶνε ὅλως καθαρὸν πλάσμα τοῦ ἐγώ, οὐδεμίαν ὅμοιότητα καὶ δὴ σύγκρισιν πρὸς τὴν ἐφ' ἧ πλάσσεται βάσιν ἔχον (§§ 200—207).

Τὴν ἀλήθειαν δὲ ταύτην προήσθετο ἡδη καὶ ὁ Δημόκριτος· ἐπὶ τῆς δοξασίας δὲ ταύτης ἐστήριξε τὸ ἔαυτοῦ σύστημα καὶ ὁ σχεπτικὸς Πύρρων· ὅμοιως δὲ ἔχουσι δοξάσει ὁ Locke, ὁ Hobbes, ὁ Hume, ὁ Kant (Kritik der rein. Vern. III. S. 215) καὶ ἄλλοι μεταγενέστεροι.

Ο δὲ Helmholtz (Vorträge, I. S. 49) ὀνομάζει τὸ αἰσθημα σύμβολον τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου (πρβλ. καὶ Kirchner, Psycholog. S. 145. Log. S. 60, πρβλ. H. Siebeck, Über das Be-

wusstsein als Schranke der Naturerkentniss. 1878. H. v. Schöler, Krit. S. 110—111) καὶ ὁ Forel (Gehirn und Seele. S. 111) καὶ ὁ Forel (Gehirn und Seele S. 11 in Anmerk) θεωρεῖ τὴν ἐποπτείαν τοῦ κόσμου εἶδος συμβόλου τῶν πραγματικῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων.

'Αλλ' ἀδυγατοῦντες νὰ νοήσωμεν τὸ φυσικὸν φαινόμενον ὅλως ἄποιον ἀδυγατοῦμεν κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν νὰ νοήσωμεν, δῆτι αἱ διεγέρσεις αὗται τῆς νευρίνης οὐσίας αἱ ὡς σημεῖα λαμβανόμεναι καὶ αἱ ἐνεργητικότητες τοῦ ὑφίσταντος ἔμποιοῦνται φυσικοῦ συμβεβηκότος εἶναι ὅλως ἀσχετοί, ζέναι πρὸς ἄλληλας. "Ωστε τὰ ψυχικὰ συμβεβηκότα τοῦ αἰσθάνεσθαι, παριστᾶν καὶ βούλεσθαι· καὶ τὰ φυσικὰ συμβεβηκότα, πρὸς ἃ ταῦτα ἀνταποκρίνονται (Wundt, Vorles. S. 11. 12) δὲν ἔχουσι μὲν ὅμολογουμένως φυσικὴν ἀναλογίαν, συγγένειαν καὶ ἀναγκαίαν σχέσιν (Viault, 714), ἀλλ' ιστάμενα ταῦτα ἀπέναντι ἐκείνων καὶ ἐκεῖνα ἀπέναντι τούτων ἔχουσι συμβολικήν, ἥτις ἐπέχει θέσιν φυσικῆς, πραγματικῆς τοιαύτης, διό καὶ καλῶς αὐτὴν θετὴν ἀναλογίαν, συγγένειαν καὶ σχέσιν.

Οὔτω δὲ διοξάζων, παραδεχόμενος μεταξὺ τοῦ φυσικοῦ συμβεβηκότος καὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως ἀναλογίαν μὲν καὶ συγγένειαν θετὴν, σχέσιν δὲ φυσικὴν καὶ πραγματικὴν, οἷα εἶναι ἡ μεταξὺ αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, ἐνῷ τὰς δύο γνωστὰς θεωρίας (πρβλ. Helmholtz. phys. Optik. S. 194. καὶ Ludwig Weis, Anti-Material. S. 192—3) ὄργανικῶς.

244. Μία καὶ ἡ αὐτὴ νευρίνη οὐσία τῆς αἰσθητορίου συσκευῆς δύναται νὰ παράγῃ ἀείποτε παραπλήσια αἰσθήματα, οίονδήποτε κάν ν̄ τὸ ἀλλοιοῦν καὶ διεγεῖρον αὐτὴν αἴτιον.

'Εξήγησις τοῦ φαινομένου τούτου.

'Ως εἰρηται (ἐν § 95) ὠρισμένον τι αἴτιον ὅμοιον ἔαυτῷ παριστησιν ἔαυτὸ τῷ ἐγὼ ἀείποτε τὸ αὐτό, ἀλλοιοῦν καὶ διεγεῖρον τὴν νευρίνην οὖσαν τῆς αἰσθητηρίου συσκευῆς ἀείποτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον (Viault, 774. L. Besser, Was ist Empfindung? S. 27). ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ μία καὶ ἡ αὐτὴ νευρίνη οὖσα

τῆς αἰσθητηρίου συσκευής δύναται νὰ παράγῃ ἀείποτε παραπλήσια αἰσθήματα, οίονδήποτε καν ἡ τὸ ἀλλοιοῦν καὶ διεγεῖρον αὐτὴν αἴτιον (πρβλ. Viault, σ. 774).

Τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἐφ' οὗ βασίζονται οἱ δοξάζοντες, ὅτι μεταξὺ φυσικοῦ φαινομένου καὶ ψυχικῆς καταστάσεως δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀναγκαῖα σχέσις (Viault, 774), προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἀνατομικὸν στοιχεῖον, ἡ νευρίνη οὐσία τῆς αἰσθητηρίου συσκευής, ἥτις, ως εἴρηται (ἢ 87. 94 ἐν τῷ τέλει), εἶνε κατ' οὐσίαν τὸ ὄργανον τὸ μετατρέπον ώρισμένα φυσικὰ φαινόμενα εἰς εἰδικὰ αἰσθήματα, ἀντιδρᾷ κατά τινων τῶν εἰς αὐτὰ δρώντων αἰτίων κατὰ τὸν αὐτὸν ἀεί τρόπον (Viault. αὐτόθι). Ἐνεκα τῆς ὁμοιότητος τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν· τοῦτο δὲ δὲν ἀποδεικνύει σύνδαμος τὴν θέσιν αὐτῶν, διότι εὑρέθησαν ἐκ τῶν μυρίων τρόπων ὑπάρξεως· καὶ δὴ ἐνεργειῶν τοῦ οὐκεγώ τιγές συμπίπτοντες πρὸς ἀλλήλους· εἶνε δὲ ὑπὸ τῆς πείρας μεμαρτυρημένον, ὅτι τῷ πειρῷ τοῦ ἔγῳ ἀνταποκρίνεται ποιὸν τοῦ οὐκεγώ· διότι μεταβαλλομένου τοῦ ποιοῦ τοῦ φυσικοῦ συμβεβηκότος, συμμεταβάλλεται καὶ τὸ ποιὸν τοῦ ἔγῳ, ἡ ποιότης καὶ ἡ κατάστασις τῆς νευρίνης οὐσίας τῆς αἰσθητηρίου συσκευής· ἐὰν δὲ παρατηρήται ἐντούτῳ ποιά τις διαφορά, τοῦτο ἀφορᾷ εἰς τὴν φύσιν τοῦ αἰσθήματος καὶ οὐχὶ εἰς τὴν οὐσίαν αὐτοῦ (ἢ 210. 217).

Αἱ αἰσθήσεις δὲ κατ' ἐμὴν γνώμην δὲν πρέπει νὰ ἔξετάζωνται ἀνὰ μίαν ἀλλὰ πᾶσαι ὄμοι, ως μία, ως μονάς, ἀπλῶς ως αἰσθήσεις.

Οὗτω δὲ αἱ πέντε εἰδικαὶ αἰσθήσεις θεωρούμεναι καὶ ἔξεταζόμεναι, συμπληροῦσαι ἀλλήλας, δὲν παρευσιάζουσι τὴν εἰρημένην ἔλλειψιν, διότι τὰ αἰσθήματα, τὰ ὅποῖα ἐμποιεῖ τῷ ἔγῳ ἐν καὶ τὸ αὐτὸν φαινόμενον δρῶν ἐπ' αὐτὸν πολυειδῶς, δὲν εἶνε ἀντιφατικὰ ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοιαῦτα, οἷα συντιθέμενα καὶ ἀλληλα συμπληροῦντα ἀποτελοῦσι τὸ ὅλον τοῦ φαινομένου.

Διὰ τοῦτο εἶπον καὶ ἐπαναλάμβάνω, ὅτι ὑφίσταται καὶ ἀναλογία καὶ συγγένεια καὶ σχέσις μεταξὺ φυσικοῦ συμβεβηκότος καὶ ψυχικῆς καταστάσεως, ἀλλ' ἄλλης φύσεως, ἡς ἵνα δηλώσω τὸ ἐτεροφυές; ἐτερούσιον, ξένον ἐκάλεσα αὐτὴν θετήν.

Ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων ἐγένετο δῆλον, διότι κατὰ τὴν ἐμὴν

γνώμην σχέσις μεταξύ τῶν δύο τούτων γεγονότων ὑπάρχει ἀναμφιβόλως, ἀλλὰ συγγένεια, ἀλλ' ὅμοιότης, ἀλλ' ἀναλογία καὶ σύγκρισις; φυσικὴ μὲν οὐδεμία (πρβλ. Kirchner, Metaph. S. 61. 218. Lotze, Metaph. S. 471. ff. Volkmann, Psych. §. 5 ff. Ritter, Logik und Metaph. II. S. 161—171. E. Umbreit, über das Ich. Wundt, Vorles. S. 17), θετὴ δὲ ἀναμφιβόλως (§ 217).

“Ωστε ἡ ὄρθη ἐρμηνεία, ἡ ὄρθη ἀπόδοσις, τῶν σημείων τῶν ἐπὶ τῆς νευρίνης οὖσας τῶν αἰσθητηρίων συσκευῶν ἐμπεποιημένων πρὸς τὰς ἔνεργητικότητας τοῦ ὑφ’ οὗ ἐμπιοῦνται αἵτου γεννᾷ τὴν ὄρθην εἰκάσια αὐτοῦ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αἰσθήσει καὶ δι’ αὐτῆς ἐν τῇ ἐσωτερικῇ καὶ δι’ αὐτῆς ἐν τῷ συνειδότι καὶ δὴ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ. (Πρβλ. Fr. Kirchner, Met. S. 91.—Helmholtz, Vorträge, II. S. 54—5. — Ludwig Weis, Anti-Material. I. S. 70-71. 192-3.—P. Volkmann, ἐνθ’ ἀν. S. 10-11.—E. Mach. ἐνθ’ ἀν. S. 435).

245. Συμπέρασμα.

Ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων γίγνεται δῆλον, ὅτι προϊόν τῆς ἀλληλεπιδράσεως μεταξύ τῶν ψυχικῶν καὶ τῶν φυσικῶν συμβεβηκότων εἶναι αἱ ποιότητες καὶ αἱ καταστάσεις τῶν ἡμετέρων νεύρων, ἃς τὸ ἐγὼ διὰ φυσιολογικοῦ μηχανισμοῦ (§ 207) ἀναφέρει εἰς τὰ φυσικὰ συμβεβηκότα ως ποιότητας καὶ μεταβολὰς αὐτῶν (πρβλ. Δ. Παπαϊωάννου Ἀνατ. τόμ. Γ', σ. 441), ἡμεῖς δὲ λαμβάνοντες διὰ τῶν αἰσθητηρίων ὄργάγων συνείδησιν τῶν ποιότητων καὶ τῶν καταστάσεων τῶν ἡμετέρων νεύρων, λαμβάνομεν συγχρόνως συνείδησιν καὶ τῶν ποιοτήτων καὶ τῶν μεταβολῶν τῶν φυσικῶν συμβεβηκότων ἦτοι τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων (§§ 138. 139).

Οὕτω δὲ συγηγένεια φυσιολογικῆς τῆς ἀναφορᾶς καὶ τῆς μεταθέσεως τῶν ποιοτήτων καὶ τῶν καταστάσεων τῶν ἡμετέρων νεύρων εἰς τὸ ὑφ’ οὗ ἐμποιοῦνται αἵτια ως ποιοτήτων καὶ μεταβολῶν τούτων τῶν αἵτιων, εἶναι ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς ἐκείνας καὶ διὰ τῶν αὐτῶν δι’ ἐκείνων μονονού φυσικὴ (§§ 197—203).

